

Adoptivbarn och språkbyte

Leg logoped Christina Lagergren 2009

- 48.000 utlandsadopterade i Sverige
- 14.000 i Norge
- 12.000 i Danmark
- 1.000 i Finland
- Ett fåtal på Island

SPRÅKET

- Är ett redskap för tänkandet, för planering och problemlösning. Med språkets hjälp kan man strukturera omvärlden. När man skall lösa ett komplicerat problem blir detta tydligt. Tankarna får formen av fullständiga meingar och en del talar – "tänker" t o m högt. Språket blir ett tankeverktyg.

SPRÅKET

- Har också en social funktion, är ett redskap för **kommunikation**. För att kunna använda språket till fullo, både socialt och som tankeredskap måste man behärska det till användning, innehåll och form.

ALLA BARN FÖDS MED BEREDSKAP FÖR SPRÅK

- De har förutsättningar för sin *språkinlärning* inbyggt i sin genetiska kod
- Språket byggs upp i *samverkan* mellan arv, miljö, motorisk, emotionell, intellektuell och social utveckling
- Både *språklig kontakt* och *egna upplevelser* av omvärlden är förutsättningar för den språkliga utvecklingen

Språkutvecklingen

- Kan inte undertryckas, språket utvecklas ovillkorligen
- Sker i vissa bestämda steg, "tidtabellen" för språkinlärning är densamma oavsett vilket modersmålet är
- Är korrelerad med andra stadier i mognandet
- Barn börjar prata mellan 1 o 3 års ålder

UNGEFÄRLIG UTVECKLING

- 1 – 1,5 år börjar talet
- 2 år cirka 50 ord
- 3 år cirka 1.000 ord
- 6 år cirka 13.000 ord
- 18 år cirka 60.000 ord

6-åringar behärskar

- Uppemot 13.000 ord, vilket innebär att barn som inte kan läsa och alltså är beroende av omgivningens tal för att skaffa sig sin språklig kompetens måste vara veritabla lexikaliska dammsugare, som tillägnar sig ***ett nytt ord varannan timme*** under sitt vakna liv. Även om man skulle halvera ordförrådet – ett nytt ord var fjärde timme – visar det fortfarande på en förbluffande effektivitet.

ANKNYTNING – ömsesidig process

- Relaterat till barnets förutsättningar
- Relaterat till föräldrarnas förutsättningar

- Uppväxt på barnhem (östeuropeiskt barnhem)

- Språkutvecklingen är en del av anknytningen

- (Frank Lindblad 2004)

TAL OCH SPRÅK

- Det unika språkbytet
- Hur lär sig adoptivbarn svenska?
- Ytflyt
- Vad beror svårigheterna på?

ADOPTERADE barn

BYTER språk

**Svenska är (skall bli) deras
modersmål**

INTE deras andra språk

**Adopterade är inte
tvåspråkiga**

ADOPTERADE

- KAN ha haft en första tid utan språk
- KAN ha börjat en språkutveckling som abrupt avbryts

språk 1 adoption

språk 2

Språket sitter i kroppen

måste utvecklas från början

Adoption innebär alltid ett avbrott i språkutvecklingen

- Man börjar sin språkutveckling på ett språk men byter sedan till ett andra "förstaspråk"
- Barnen "glömmer" snabbt sitt första modersmål
- Snabbt språkbyte (norska us visar 52% åldersadekvata på norska efter 2-12 mån)
- De äldre barnen har med sig pragmatisk förmåga "kommunikationsfärdighet" (norsk us) men den kan vara inadekvat (kroppsspråk är inte universellt)

BEGREPPSBILDNING o ordförråd, semantik

Sinnesbaserade begrepp

Adjektiv o substantiv

Bygger på sinnesintryck

Syn

Hörsel

Känsel

Smak

Lukt

Summan av alla sinnesintryck –
begreppets innehåll.

Många sinnesintryck – begreppet har
stort semantiskt djup

Abstrakta begrepp

- Kräver komplexa och många sinnesintryck/upplevelser

Ex

Tidsbegrepp – morgon,
månad, strax, snart, förut.....

Värdebegrepp – bra, dålig,
dramatisk.....

Sinnesbaserade begrepp

- Stimulerar mognaden och barnet kan efterhand tolka och integrera upplevelser och information från olika sinnen, sinnesintryck och rörelser samordnas. Barnet lär sig förstå sin omgivning och sin egen kropp.
- Ständigt återkommande begrepp relaterade till här-och-nu-situationen.
- *Begreppen lagras hierarkiskt – kommunikation av relationer*

BEGREPP är A o O

- Semantiskt djup – avgörande för språklig förståelse och bearbetning, ex APELSIN
- Semantisk yta – på ett ungefär peka ut exotiska frukter i fruktdisken
- För att klara högre utbildning och abstrakt inläring krävs stort semantiskt djup i språket (inlärningsverktyget)

SAMBAND

- Begreppsbildning kräver att vi upplever samband
- Vårt tänkande vilar på samband och slutledningar utifrån de sambanden.
- Utan samband blir omvärlden obegriplig
- Samband uppstår när något händer tillräckligt nära i tid och rum för att barnet skall uppfatta att det hör ihop och tillräckligt ofta för att minnesspår skall uppstå i hjärnan

SPRÅKET

- Spelar alltså en stor roll för den kognitiva utvecklingen. Genom att "sätta etiketter" på de mentala processerna, dvs genom att ha ord och uttryck för tanken, så kan tänkandet bedrivas rationellare och utvecklas mot allt högre abstraktionsnivåer.

ETT "KOMPLETT" SPRÅK

- Kan förstå och uttrycka känslor och nyanser och gör att omgivningen blir begriplig
- "Känner du mig?"
- Vad betyder det? Att "känna" någon?

VIKTIGA IAKTTAGELSER

- Kommunikationsviljan
- Språkförståelsen

- Mindre viktiga är:
- Uttalsavvikelser

HULLER OM BULLER

- Många utvecklar och lär sig huller om buller
- Inget semantiskt djup
- Kan ha svårt med över- o underordnade begrepp
- Kan ha svaga ordbilder
- Känslomässiga brister som ger brister i språkutvecklingen – som i sin tur hänger ihop med tanke- och begreppsbyggnaden

Många "larm" om att

- Adopterade inte utvecklar sitt nya modersmål på ett ändamålsenligt sätt
- Språket inte "håller" för inläring

Diskussioner om språktillägnandet

- "Ytflyt" kontra "djupförståelse (semantiskt djup) som ger bättre uttrycksförmåga än språkbehärskning (hos språkförsenade/språkstörda enspråkiga svenska barn har man funnit motsatsen)
- Språktillägnandet blir inte lika grundligt som för barn som inte byter språk
- Frasnivå – lär inte enstaka ord först, inte vardagliga ord/begrepp första, inte ettords- eller tvåordssatser.
- Hypotes: Lär sig språket precis som det faller sig och som barnet har bäst användning av för tillfället.

Språkstörningar

- 5 – 7% språkstörningar finns i alla populationer
- Adoptivbarn har mindre språkligt bagage
- Förflyttningen har positiva effekter på kognitiv förmåga. Adoptionen är en positiv förändring för de allra flesta barn.

Undersökningar forts.

- Barnet skall börja tala i "normal" tid, barn som talar sitt första språk vid adoptionen skall kunna ganska många svenska ord efter 6 månader.
- Barn som är äldre än 2 år vid adoptionen kan i stort sett både tala och förstå norska (och också svenska) efter några få månader i landet.

Undersökningar forts.

- Norsk us visar att över hälften av de utlandsadopterade barnen använder språket som sina norskfödda jämnåriga under loppet av första året efter adoptionen.
- Självklart finns stora skillnader i språktillägnandet, precis som hos alla barn.
- ***BARNEN MED SPRÅKSTÖRNING hade haft sin språkstörning även om de stannat i ursprungslandet.***

SPRÅKUTVECKLINGEN påverkas av

- Ålder vid adoptionen
- Kognitiva och personlighetsmässiga förutsättningar
- Tidigare livserfarenhet
- Miljön efter adoptionen

Barnhemmet kan ha sagt att barnet talar "småbarnsspråk". Möjligen sent uttal?

Föräldrar kan "överstimulera" många aktiviteter osv istället för att vara grundliga

Barn som är speciellt utsatta

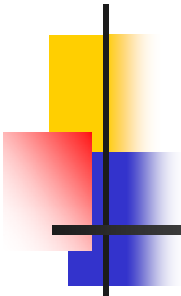
- Äldre barn
- Barn med stora omställningsproblem
- Barn med försenad/avvikande språkutveckling

(Efter Anne-Lise Rygvold)

SKOLSPRÅKET

- Är en utmaning. För en del adopterade visar sig språkproblemen inte förrän de möter skolspråket.
- Kortare tid för sin språkutveckling?

MINNEN – små barns minnen

- Ordminnen kräver en medvetenhet men beteendeminnen tycks fungera oberoende av om barnet är medvetet om de bakomliggande händelserna eller inte
- Även vad gäller äldre barn – undvik utfrågningar om den första tiden och avstå från att försöka tolka för barnet vad man tycker sig förstå eller veta om denna tid.

- (Frank Lindblad 2004)

SJÄLVKÄNSLA OCH IDENTITET

- "Söka sina rötter" –
Lyhördhet inför vad den
adopterade själv önskar. Hur
påverkas denna lyhördhet av
vad man själv vill och inte vill
höra och se.

Att fråga i ursprungslandet

- Har barnet varit friskt? Undernärt? Syn? Hörsel? Testade? Resultat?
- Vad vet man om barnets tal- och språkutveckling?
- Talar som jämnåriga?
- Kommunicerar barnet? Hur då? Talar? Visar? Pekar? Tyst barn? Pratsamt barn?
- Svårt för barnet att förstå?
- "Babyspråk"?
- Exempel på vad barnet kan säga/uttrycka
- Förståelsen? (Obs! ofta felaktigt bedömd som "förstår allting", dvs situationsförståelse ej språkförståelse)
- Stamning, upphakningar?

SLUTSATS

- Ett barn kan kompensera för en mycket svår start i livet genom att komma till ett adoptivhem

(Frank Lindblad 2004)